

radása körül hibátlan. Ha maga a kártérítési jogcím helyt foghatna, a kártérítés apasztására a kár megosztás helytelenül választott eszköze pótlásául önmagától kínálkozik a *compensatio lucri cum damno* tétele, oly vonatkozásban, hogy a művésznek járó szerződési tiszteletdíjből álló kárösszeg apasztandó volna a hangverseny elmaradásával kapcsolatosan a művész részére előálló megtakarítási összeg (utazási költség, itteni ellátás költsége etc.) betudásával. Adott formájában a döntés esetileg sem helyes, de abban az elvi visszhangjában, amely megbolygatja a jogban amúgyis kis számú communis opinio egyikét, hogy a vállalkozói kockázat a vállalkozót terheli, egyenesen aggályos. *B. S.*

Az üzlethelyiség virtualis értéke. A Kúria P. III. 5439/1931. számú ítéletében a közszerzeményi igény keretében elbírálta azt a kérdést, vajjon a közszerzeményi igény szempontjából az üzlethelyiség virtuális értékének figyelembevétele igényelhető-e. A Kúria kimondotta, hogy a törvény által tilalmazott helyzetben jogokat a házassági viszony keretében sem lehet érvényesíteni, de a törvény által megengedett módzatok mellett nincs jogi akadálya annak, hogy a törvényes úton megszerzett és jogilag védett helyzetet a peres felek egymásközötti viszonyban értéknek tekintsék és minősítsék. Bár az adott esetben a Kúria a virtualis üzleti értéknek a közszerzemény szempontjából való figyelembe vételét mellőző táblai ítéleti rendelkezést helyesnek mondotta, elvileg minden esetre kimondotta, hogy a helyiség, mint virtualis érték számításba jöhet. Ez a kúriai állásfoglalás kiegészíti azt a korábbi kúriai rendelkezést, amely az üzletnek magának eszmei értékét — a nálunk is előszeretettel használt goodwillt — valóságos vagyoneérték gyanánt figyelembe vette. A jogfejlődés szempontjából érdemes a döntést regisztrálni.

B. S.

Joghatóság, hatáskör és illetékesség. I. A Pp. 677. §-ának negyedik bekezdése szerint a fellebbezési bíróság az illetékesség hiányát csak a 640. és 641. §. esetében veszi hivatalból figyelembe. A 681. §. szerint ez a rendelkezés a felülvizsgálati eljárásban is alkalmazandó.

Úgy a 640., mint a 641. §. voltaképp kétféle szabályt tartalmaznak: *joghatóságit és illetékességit.*

A 640. §. *joghatósági* rendelkezése az, hogy a magyar (helyesen: volt magyar) nő, ha Magyarországon külföldivel kötött házasságot és férjét külföldre nem követte, semmisségi, vagy megtámadási pert indíthat a magyar bíróság előtt, nyilván akkor is, ha az a külállam, amelynek a nő interimistice honosa lett, a magyar bíróság ítéletét nem ismeri el joghatályosnak. *Illetékességi* szabály: Illetékes kizárólag az a bíróság, amelynek területén a nő a házasság

megkötése előtt utoljára lakott, esetleg Budapest IV. kerületének illetékes bírósága.

A 641. §. két joghatósági szabályt tartalmaz:

Az egyik: utalás a HT. 116. §-nak általános szabályára, vagyis arra az esetre, midőn a házastársak honi joga a magyar bíróság ítéletének hatályosságát elismeri. Az evvel a *joghatósági* szabállyal korrespondáló *illetékességi* okok: közös lakhely, alperesi lakhely, esetleg utolsó közös lakhely.

A másik *joghatósági* szabály: Eljárhat a magyar bíróság a későbbi házasság semmissé nyilvánítása iránti perben, ha a korábbi házastárs magyar állampolgár és a korábbi házasság fennáll, vagy érvénytelenné nyilvánítva nincs. *Illetékes bíróság*: A későbbi házastárs Magyarországon levő lakhelye. (Mi történik akkor, ha ily lakhely nincs?)

A Pp. nomenklaturája, mint tudjuk, a joghatóság fogalmát nem ismeri; az idézett két szakasz illetékességi szabályokba olvaszt bele joghatósági rendelkezéseket. Ha betűszerint értelmezzük a 677. §-t, úgy arra a konkluzióra kell jutnunk, hogy a hivatalból való figyelembevétel egyaránt vonatkozik azokra a rendelkezésekre, amelyeket az imént. joghatósági természetűeknek jelöltem meg, mint azokra, amelyek valóságos illetékességi szabályok.

Amde nyilvánvaló, hogy más-más súlyú érdekeket véd az egyik, mint a másik szabálycsoport. Az valóban fontos, hogy oly külföldinek házassági perében, aki felett mi nem bíraskodhatunk, ne járjon el magyar bíróság, ha pedig ez tévedésből mégis megtörtént, azt a fellebbviteli fokon is hivatalból reparálják. Az azonban, hogy *miután* már a magyar bíróság joghatósága meg van állapítva, a budapesti vagy a debreceni bíróság jár-e el, tehát: a *tulajdonképpeni* illetékesség, már nem annyira lényeges, hogy méltó legyen, szemben az általános szabállyal, arra, hogy hivatalból észleljék meg a felebbviteli bíróságok is. Mert ha a törvény házassági perekben annyira fontosnak tartaná az illetékességi szabályok betartását: úgy miért nem adja meg ugyanazt a védelmet a Pp. 639. §-ában szabályozott ugyancsak kizárólagos illetékességnek, a magyar házastársak közötti házassági perben az utolsó közös lakhely illetékességének?

A Pp. 677. és 681. §-ait én tehát akként értelmezném, hogy a hivatalbóli figyelembevételre nem a tulajdonképpeni illetékességi, hanem csak a joghatósági szabályok megsértése tarthat számot.

II. A Polgári Jog Esettárának f. évi 90., a Jogi Hírlapban f. évi 57. szám alatt közölt P. III. 3674/1931. számú ítélettel eldöntött esetben a gondnokság alá helyezési per alperese a perindításkor német állampolgár volt, de még

az elsőfokú ítélet meghozatala előtt megszerezte a magyar állampolgárságot. Ugyanez az alperes, aki a perindításkor Magyaróvárott lakott, a per tartama alatt Budapestre költözött. A per a győri kir. törvényszék előtt indult. Alperes felülvizsgálati kérelmében

a) kifogásolta, hogy magyar bíróság jár el, holott német bíróságnak kellene eljárnia,

b) kifogásolta a győri kir. törvényszék illetékességét, mert szerinte illetékes a budapesti bíróság.

Alperes az a) alatti kifogást hatásköri kifogásnak nevezte, holott a hatáskör kérdése, t. i., hogy törvényszéknek és nem járásbíróságnak kell eljárnia, egy pillanatig sem volt vitás. Ugyancsak hatásköri kifogásról beszél a Kúria is. Érdekes azonban az, hogy a Kúria következetesen „a magyar bíróságok hatásköré”-ről beszél, tehát nem az „eljáró”, vagy még precízebben: „elsőfokon eljáró” bíróság hatásköréről, mert hiszen hatáskör alatt éppen azt szoktuk érteni, hogy az elsőfokon eljáró bíróság a bíróságok azon neméhez tartozik, amelyhez a jog az ügyben való döntést utalta.

A pergátló kifogások érdemében azonban a Kúria döntése teljesen helyes. Megállapítja ugyanis a kir. Kúria azt, hogy

a) a „magyar bíróság hatásköre” az eljárás egész folyamán hivatalból figyelembe veendő,

b) elegendő, ha a magyar bíróság joghatóságának előfeltételét képező ténykörülmények csak az ítélelhozatalkor vannak még. Az adott esetben eljárhatott tehát a magyar bíróság annak dacára, hogy a keresetindításkor még nem volt meg alperesnek a magyar bíróság joghatóságának előfeltételét képező magyar állampolgársága, mivel alperes azt még az ítélelhozatal előtt megszerezte.

Az a) alatti szabály kisebb mértékben az illetékeségre, már nagyobb mértékben a hatáskörré is áll, de minden korlátozás nélkül alkalmazandó a joghatóság perelőfeltételére. Ha már most az a) alatti szabály csak részben specialitása a joghatóság tanának: annál inkább jurisdictionalis specifikum a b) alatti szabály. Teljesen más alapon áll, mint az illetékesség fejezetének korrespondáló szabálya, mert az illetékességnél a keresetbeadás napja képezi a fordulónapot. A hatáskör tanában pedig nem tudnám elképzelni, hogy a perbevitt jogcím a per alatt oly módon változzék, hogy ennek a változásnak a hatáskörré kihatása lehetne, — már csak a keresetváltogatás tilalmánál fogva sem. (A keresetfelemelés és leszállítás más; a keresetfelemelés voltaképp újabb kereset emelése, a leszállítás pedig részleges elállás).

